

Nakládání s těly zesnulých osob s potvrzenou nákazou COVID-19

Zpracováno Klinickou skupinou COVID MZ dne 26.3. 2020

Zatím nejsou žádné důkazy o přenosu SARS-CoV-2 prostřednictvím manipulace s těly zemřelých osob. Potenciální riziko přenosu, ke kterému může dojít v souvislosti s přímým kontaktem s lidskými ostatky nebo tělními tekutinami, v nichž je přítomen virus a přímým kontaktem s kontaminovanými předměty, je považováno za nízké.

Je prokázané, že virus může přežívat na různých površích hodiny až dny, proto je možné, že virus přežívá také na tělech zemřelých. Data o délce přežívání viru na těle zemřelých nejsou dosud k dispozici. Osoby, které jsou v přímém kontaktu se zemřelými na onemocnění COVID-19 (suspektní i potvrzené), by se měly přesto chránit nošením osobních ochranných prostředků před expozicí nákaze prostřednictvím infikovaných tělesných tekutin, kontaminovaných předmětů nebo jiných kontaminovaných povrchů v prostředí. Vyžadováno je minimálně nošení rukavic a vodě-odolného empíru s dlouhými rukávy.

Během standardní manipulace s tělem zemřelého je riziko přenosu kapénkami nebo aerosolem z dýchacích cest zemřelého považováno za nízké. Rizikovější jsou výkony, při kterých dochází k produkci aerosolu nebo při kterých může dojít k postříkání během vyšetření post mortem a vyžadují použití vhodných osobních ochranných prostředků (tj. ochranu očí a obličeje respirátory kategorie FFP2 nebo N-95).

Opatření ke snížení rizika přenosu infekce při manipulaci s mrtvými těly COVID-19

- Připravit plán pro manipulaci s těly zemřelých, zajištění poučeného personálu, zajištění převozu a objektů pro uchovávání těl a provedení pohřbů a kremací.
- Provést kontrolu národní kapacity pro ukládání mrtvých těl a ověření jejich použitelnosti v případě překročení současných možností.
- Stanovit organizační strukturu zapojených pohřebních služeb k minimalizaci prodlení mezi úmrtím a pohřbem/kremací.
- Identifikovat klíčové profesionální skupiny manipulující s mrtvými těly (zdravotničtí pracovníci, zaměstnanci márníc, pohřebních agentur, transportních služeb, zástupci církví a organizace zabývající se pohřby a kremacemi).
- Zpracovat potřebu osobních ochranných prostředků pro každou skupinu a zajistit výcvik jak s těmito prostředky zacházet.

Specifika péče po úmrtí

- Při manipulaci s tělem zemřelého se musí používat osobní ochranné prostředky, aby se předešlo přenosu prostřednictvím přímého kontaktu. Minimálně je vyžadováno použití rukavic a voděodolného oděvu s dlouhými rukávy.
- Standardní a poslední služby jako je česání a mytí se neprovádí. Tělo se neobléká.
- Tělo se vkládá do určeného obalu (pytel s krytým zipem ze silnostěnného plastu), provede se dezinfekce spoje a okolí dezinfekčním přípravkem s virucidním účinkem.
- Tělo s obalem se vloží do rakve.

Specifika převozu těla

- Personál zodpovědný za zabezpečení těla před transportem by měl používat vhodné osobní ochranné prostředky, aby bylo minimalizováno riziko expozice infekčním tělesným tekutinám, kontaminování předmětů a jiných povrchů v prostředí. Personálu, který připravuje tělo k převozu, je doporučeno používat rukavice a voděodolný oděv s dlouhými rukávy.
- Během převozu těla na určené místo, jeho přijetí a uložení, by měl být kontakt s lidskými ostatky a tělními tekutinami minimalizován.
- Osoby v kontaktu se zabaleným tělem by měly nosit osobní ochranné prostředky, aby se minimalizovalo riziko expozice infekčním tělním tekutinám, kontaminovaným předmětům a jiným kontaminovaným povrchům. Doporučenými osobními ochrannými prostředky jsou rukavice a vodě odolný oděv s dlouhým rukávem.

Specifika pohřbu

- Pohřeb by měl být proveden vhodným způsobem s opatrností a použitím osobních ochranných prostředků, aby se předešlo přenosu přímým kontaktem. Minimální požadavek na OOP zahrnuje rukavice a voděodolný oděv s dlouhým rukávem.
- Vystavování těla zemřelého se neprovádí a pozůstalým není umožněna prohlídka těla.
- Zemřelí s potvrzeným nebo suspektním onemocněním COVID-19 mohou být pohřbeni nebo zpopelněni, jak je obvyklé.

Specifika provádění pitev zemřelých

V případě podezření na infekci virem SARS-CoV-2 s onemocněním COVID-19 stanoví hygienicko-protiepidemiická opatření pro provedení pitvy místně příslušný orgán ochrany veřejného zdraví (OOVZ). Notifikační povinnost má lékař, který prováděl prohlídku zemřelého, případně poskytovatel v oboru soudní lékařství, pokud by se o podezření dověděl až v rámci výkonu pitvy.

- Zajistit relevantní anamnestické údaje o možném infekčním onemocnění, včetně údaje o případném premortálním odběru vzorků na průkaz infekce COVID-19.
- Bude-li provedena pitva zdravotní nebo soudní, je třeba dodržovat zásady ochrany osob pro pitvu infekčních těl. Celý průběh pitvy je proveden ve zvýšeném hygienickém režimu, s užitím osobních ochranných prostředků (jednorázový empír, brýle nebo ochranný štít, respirátor třídy FFP3, dvou párů ochranných rukavic) a zabránění vzniku aerosolu při výkonu pitvy.
- V případě provedení pitvy při podezření na onemocnění COVID-19 je proveden odběr vzorků na testování SARS-CoV-2 (výtěr horních cest dýchacích, stěr z řezu obou plic), fixace ve formalinu tkáně plic, trachey, případně dalších orgánů.
- Po provedené pitvě řádné uzavření těla zemřelého pevným spojem a provedení řádné dezinfekce spoje a okolí virucidním prostředkem.
- Provést bezpečnou likvidaci jednorázových OOP a pomůcek, řádnou dezinfekci/sterilizaci pracovních nástrojů a pomůcek, dezinfekci ploch.

- Po provedené pitvě uložit tělo zemřelého do chladícího zařízení při teplotě 0°C až +5° C do doby předání pohřební službě.
- V případě podezření nebo průkazu na infekci SARS-CoV-2 může poskytovatel zdravotních služeb v zákonem stanovených případech nebo OOVZ v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o zdravotních službách rozhodnout o neprovedení pitvy.
- Informovat orgán činný v trestním řízení, který nařídil prohlídku a pitvu mrtvoly dle § 115 odst. 1 trestního řádu, o případném stanovisku OOVZ k provedení pitvy.
- Všechny případy potvrzeného onemocnění COVID-19 je nutné hlásit příslušnému OOVZ.
- Informovat pohřební službu před předáním těla zemřelého, že se jedná o lidské pozůstatky nakažené infekcí COVID-19.

Reference

1.ECDC.TECHNICAL REPORT Considerations related to the safe handling of bodies of deceased persons with suspected or confirmed COVID-19, dostupné na:

<https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/COVID-19-safe-handling-of-bodies-or-persons-dying-from-COVID19.pdf>

2. Česká společnost soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS JEP. Provádění pitev poskytovatelem v oboru soudní lékařství při podezření na infekci SARS-CoV-2 (coronavirus 2). 18.3.2020